

NOVE KNJIGE

New Books

Lukač, G. (2011): Atlas ptica Nacionalnog parka Paklenica. – Javna ustanova Nacionalni park Paklenica, Starigrad - Paklenica. 356 str. ISBN 978-953-55006-2-9; jezik: hrvaški, cena 150 kn (ca. 20 €). Naročila: np-paklenica@zd.t-com.hr, prezentacija@paklenica.hr

Ne zgodi se prav pogosto, da izide atlas ptic. Ornitologi vemo, da gre vedno za poseben dogodek. In tokrat je ta še toliko večji, saj smo priče atlasu ptic nacionalnega parka – koliko nacionalnih parkov pa se lahko pohvali s knjižno izdajo atlasa ptic? Zelo malo. To je edinstveno delo tako v mednarodnem kot nacionalnem merilu – je prvi atlas ptic kateregakoli hrvaškega nacionalnega parka. Skupaj je na Hrvaškem osem nacionalnih parkov in Paklenica je drugi najstarejši med njimi, ustanovljen leta 1949.

Broširana knjiga je kvalitetne izdelave, v celoti natisnjena v barvah na sijajnem papirju, in že ko jo človek vzame v roke, sprevidi, da gre za konkretno delo.

Pa si ga pogledjimo malo podrobneje. Začetna struktura je klasična, uvodu sledijo materiali in metode, kjer izvemo, da je terenski del obsegal obdobje od leta 1992 s podrobnejšim kartiranjem celotnega območja parka (95 km²) med 1996–2009, v vseh letnih časih. Atlas torej ne obravnava samo gnezdilke, marveč vse vrste, ki se pojavljajo na območju. Poleg kartiranja je bil kot podporna kvantitativna metoda za ugotavljanje številčnosti gnezdilke uporabljen tudi transekt in približno enako število transektov je bilo opravljeno v devetih glavnih habitatnih tipih parka. Skupaj je bilo opravljenih 1871 terenskih dni. V sistematskem delu atlasa je predstavljenih vseh 240 vrst ptic, ugotovljenih na širšem območju parka. Od teh je 112 gnezdilke. Za vsako vrsto je v besedilu opisan status na območju, trditve so podkrepljene s konkretnimi pomembnejšimi podatki, ki so v primerih, ki je le-teh več, urejeni v tabelah ali grafikonih – denimo maksimumi števil po mesecih ali gnezditvena fenologija. Teh podatkov se bodo posebej razveselili ornitologi raziskovalci, saj omogočajo neposreden vpogled v populacijske procese in parametre na območju parka in primerjave z lastnimi podatki. Avtor se že v tem delu dotakne tudi zanimivih pojavov pri posameznih vrstah, tako nas na primer razveselita karti selitve žerjavov ali masovnih prenočišč pinož. Pri približno četrtini vrst so vključene tudi fotografije vrst ali njihovih gnezdišč, značilnih v nacionalnem parku. Karte razširjenosti so združene na koncu knjige, kvadrati prikaza pojavljanja vrst, kar je bila tudi osnovna mreža izvedbe atlasa, so kilometrski. Sistematski del in karte tvorijo približno dve tretjini obsega knjige. Druga tretjina je bržkone največja dodana vrednost tega dela. Tukaj so naprej po gradientu opisani vegetacijski tipi in za posamezne tipe predstavljene njihove avicenoze, podobno kot v znamenitem Fladejevem delu iz leta 1994 “Die Brutvogelgemeinschaften Mittel und Norddeutschlands”. Na tej osnovi je narejena tudi analiza podobnosti med njimi. Sledijo naslednja poglavja – Mediteranski vpliv na območju parka, Povezanost posameznih vrst ptic in rastlinskih vrst ter tipov vegetacije, Ornitohorne rastlinske oaze, Selitvene poti in intenzivnost selitev (obravnavano po družinah, z opredeljenimi conami koncentracij ptic, območji termičnih vzgornikov, selitvenih poti ciljnih vrst in podrobno fenologijo!), Potek gnezdenja združb ptic po višinskem gradientu, Pognezditvena disperzija, Prezimovalke, Ogroženost avifavne, Klimatske spremembe in spremembe areala posameznih vrst, Vpliv obiskovalcev na avifavno parka, Bogastvo in raznolikost vrst glede na druga zavarovana območja Hrvaške, Dominantnost in raznolikost avifavne v posameznih tipih gozdov parka,

Plenilci ptic v parku, Poledenitev in glacialni refugij na območju južnega Velebita, Velebit kot naravna ovira razširjenosti nekaterih vrst ptic in Razprava. Avtor torej po poglavjih obravnava praktično vse ključne ekološke in aktualne vidike, pomembne za razlago in razumevanje pojavljanja ptic na območju parka. S tem se atlas močno oddalji in preseže “klasično naravo” ornitoloških atlasov. Postane poglobljena ekološka študija s kvalitetnimi analitičnimi utemeljitvami in razpravo, ki pojasnjuje tako Jadransko selitveno pot (Adriatic Flyway) kot njen pomen, razširjenost glacialnih reliktoev in dinamiko avifavne zaradi gozdnih požarov, če omenim samo nekaj fragmentov.

Še ena posebnost. Celoten atlas, od izvedbe terenskega dela pa do izdaje, je avtor izdelal praktično sam. In ko se zavemo obsega terenskega dela, geografske zahtevnosti terena v parku, obsega podatkov, analitičnega dela in njene širine, lahko samo osupnemo in avtorju iskreno čestitamo. Nacionalni park Paklenica se je s tem delom uvrstil med ornitološko bolje raziskane parke tako na Hrvaškem kot v širši regiji. Ta knjiga brez dvoma mora dobiti prostor v vaši knjižnici.

DAMIJAN DENAC